

Економічні науки

УДК 339.54

Лисиця Аліна Олегівна

студентка

Харківського національного економічного університету

імені Семена Кузнеця

Lysytsia Alina

Student of the

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Науковий керівник:

Тищенко Вікторія Федорівна

доктор економічних наук, професор

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

**УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНИХ ТА ПОДАТКОВИХ АСПЕКТІВ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ
IMPROVEMENT OF CUSTOMS AND TAX ASPECTS OF EUROPEAN
INTEGRATION OF UKRAINE**

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню митних та податкових аспектів євроінтеграції України. А також аналізу та оцінці заходів, спрямованих на удосконалення митних та податкових аспектів. У статті розглядаються ключові виклики та можливості, які постають перед Україною у сфері митної та податкової політики в контексті євроінтеграційного процесу. Аналізуються ключові аспекти євроінтеграції, включаючи гармонізацію законодавства з європейськими стандартами, заходи щодо забезпечення прозорості та ефективності податково-митних*

процедур, а також вплив цих заходів на підвищення конкурентоспроможності держави. В ході роботи узагальнено проблемні аспекти реалізації інтеграції України до ЄС. Результати дослідження сприятимуть кращому розумінню та ефективній реалізації стратегічних завдань щодо євроінтеграції України в контексті митних та податкових аспектів.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, євроінтеграція, Європейський Союз, митна політика, податкова політика.

Summary. The article is devoted to the study of customs and tax aspects of Ukraine's European integration. It also analyzes and evaluates measures aimed at improving customs and tax aspects. The article discusses the key challenges and opportunities facing Ukraine in the field of customs and tax policy in the context of the European integration process. The author analyzes key aspects of European integration, including harmonization of legislation with European standards, measures to ensure transparency and efficiency of tax and customs procedures, as well as the impact of these measures on the competitiveness of the state. At the same time analyzed problematic aspects of Ukraine's integration into the EU are summarized. The results of the study will contribute to a better understanding and effective implementation of the strategic tasks of Ukraine's European integration in the context of customs and tax aspects.

Key words: foreign economic activity, European integration, European Union, customs policy, tax policy

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням модернізації митного та податкового законодавства в умовах євроінтеграції України займалися чимало дослідників. Вагомий внесок у дослідженні реформування митно-податкових аспектів на шляху до євроінтеграції України зробили такі науковці як І. Войтенко, О. Мельник, М. Адамів, А.

Тодощук, О. Попко, Ю. Іванов, В. Тищенко, О. Найденко, О. Красівський, В. Товт, Б. Шонія, М. Пипяк, Ю. Кокарча.

Мета статті. Метою даної статті є всебічний аналіз митних та податкових аспектів євроінтеграції України, а також розробка рекомендацій щодо їх подальшого вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Європейська інтеграція – це процес зближення України з Європейським Союзом з метою покращення зовнішньоекономічного стану держави та зміцнення її позицій на світовому ринку, що перш за все вимагає змін в українській правовій системі. Згідно цього, удосконалення митної та податкової політики є першочерговим завданням, оскільки вони визначають ефективність функціонування економічної системи та торкаються різних напрямів політичного та економічного просторів.

Митна і податкова політики безпосередньо пов'язані з процесами економічної інтеграції України. Сьогодні митна політика, та й митна діяльність загалом характеризуються значним обсягом функцій та принципів, які спрямовані на захист інтересів держави та всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Загалом, митна політика - це комплекс заходів, які держава здійснює для регулювання зовнішньої торгівлі та захисту національних інтересів. При цьому митна політика виступає й в ролі інструмента, спрямованого на стимулювання та регулювання торгівлі, захист інтересів та безпеки держави. Основними цілями митної політики є забезпечення економічного суверенітету країни, охорона державних кордонів (контроль за переміщення товарів через кордон, запобігаючи контрабанді та іншим незаконним діям), реалізація зовнішньоекономічної стратегії та забезпечення надходження митних платежів до державного бюджету.

Податкова політика, у свою чергу, представляє собою діяльність держави і державних органів шляхом впровадження сукупності заходів у

сфері оподаткування задля регулювання податкової системи та надходження податків до державного бюджету. Однією з головних вимог до країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу є гармонізація її законодавства з європейськими стандартами. У зв'язку з цим, необхідно внести зміни до митних та податкових правил, щоб вони відповідали вимогам ЄС.

Динаміку виконання Угоди про асоціацію показано на рис. 1.

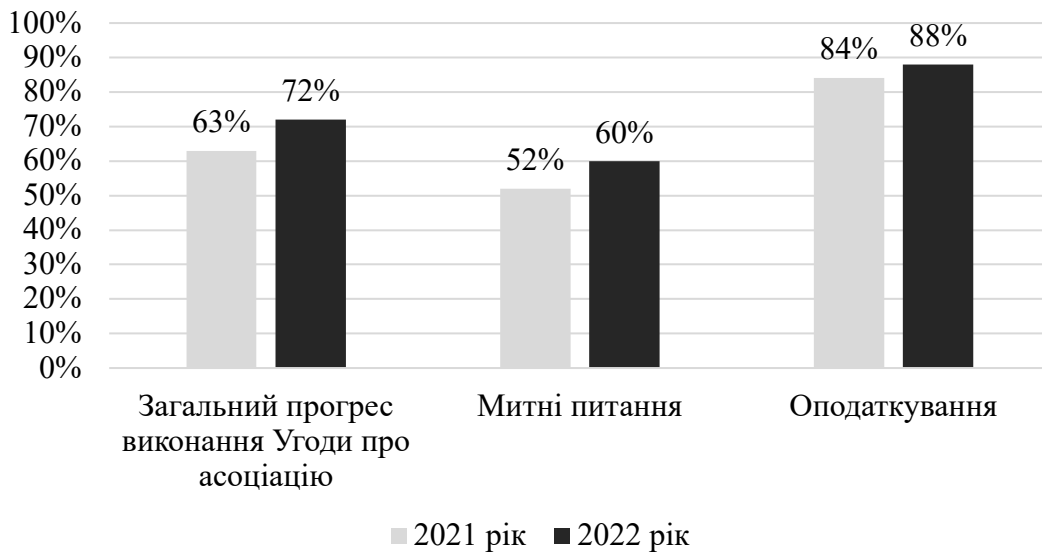

Рис. 1. Динаміка виконання Угоди про асоціацію за 2021-2022 роки [3]

Згідно рис. 1, бачимо, що імплементація законодавства у напрямку «митні питання» завершена на 60%, а у напрямку – оподаткування на 90%. Можна зробити висновки, що гармонізація митного законодавства йде значно повільніше, ніж податкового. Проте не зважаючи на це, робота в даному напрямку проходить досить активно.

Рис. 2. Стан актів права Європейського Союзу, що підлягають імплементациі на митниці на момент 2023 року [2]

В звіті Кабінету міністрів України за результатами проведення первинної оцінки стану імплементациі актів права Європейського Союзу було сказано, що на сьогодні у митному законодавстві імплементовано 742 акти, при цьому 17 актів ще підлягають коригуванню. Щодо податкового законодавства, успішна імплементация 90% актів свідчить про значний прогрес в цьому напрямі. Однак, важливо відзначити, що успіх у гармонізації податкових правил не означає автоматичної ефективності податкової системи. Податкова система повинна бути не лише сумісною з європейськими стандартами, але й прозорою, простою для сплати податків та відповідною до потреб економіки та суспільства.

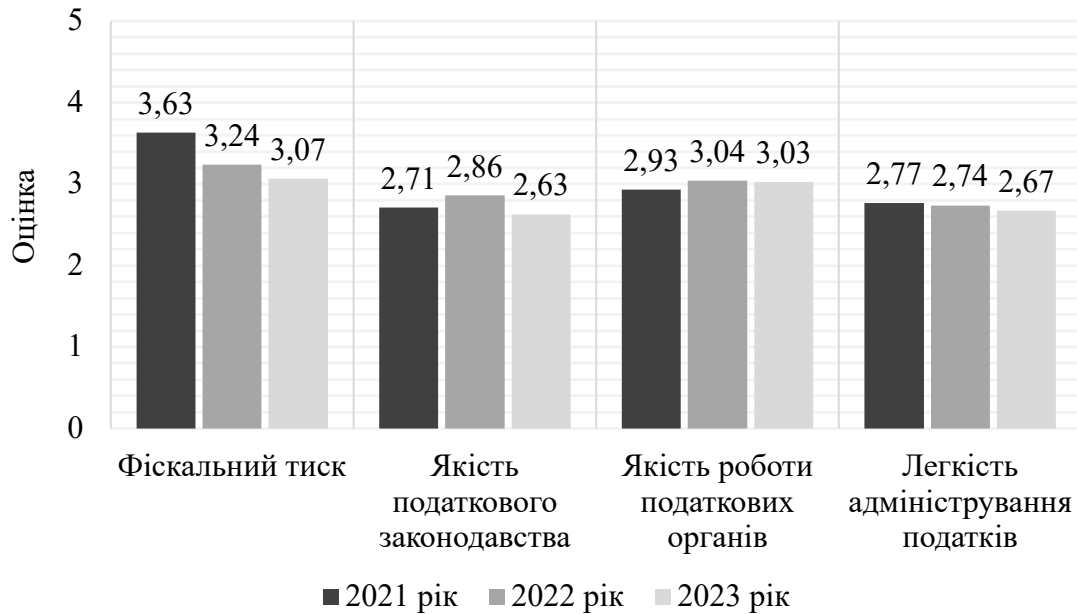

Рис. 3. Оцінка складових податкової системи України [1]

Згідно рис. 3 бачимо, що наразі податкова система України є не ідеальною і не повністю відповідає потребам суспільства. На оцінку респондентів вплинули постійні зміни та нестабільність податкового законодавства, а також колізії, які виникали протягом опитуваного періоду. Також підприємці акцентували увагу на неоднозначних положеннях та складності Податкового кодексу України. Також, якщо казати про процедуру адміністрування податків, то показник досі знаходиться на незадовільному рівні. Багато респондентів виражають незадоволення щодо тривалості процесу підготовки податкової звітності та сплати податків, постійного впровадження нових правил та обмежений час для їх адаптації, а також складнощі у розумінні цих правил. Що стосується якості роботи податкових органів, то вона залишилася майже незмінною, а от фіскальний тиск підвищився. Особливо порівняно з 2021 роком. Істотно й те, що більше половини респондентів виявили незадоволення щодо блокування ПДВ накладних, а п'ята частина опитуваних наголосила на проблемі недотриманням строків валютного контролю по ЗЕД та застосування пені. [1]. Отже, проблем в країні ще багато й усі вони потребують уваги з боку

держави.

Згідно отриманих оцінок та зауважень, а також вимог ЄС, можна скласти рекомендаційну таблицю щодо нововведень в податковій та митній політиках України.

Таблиця 1

Проблеми та рекомендації щодо удосконалення податкової та митної систем України на шляху до Євроінтеграції

Проблема	Рекомендації щодо усунення
Недостатня гармонізація законодавства з вимогами ЄС	Імплементация актів права Європейського Союзу. Внесення змін до Митного кодексу України, Податкового кодексу України та інших нормативно-правових актів, що регулюють митну та податкову сферу відповідно до Євродиректив. Адаптація митних ставок і тарифів до ставок ЄС. Встановлення пропорційної системи оподаткування для ФОП. Зміни в транспортному податку, «податку на розкіш» (встановити не фіксовану суму, а відсоток від доходу). Привести ставки екологічного податку до вимог Євросоюзу. Надання регіонам більшої самостійності щодо ставок та коефіцієнтів екологічного податку.
Високий рівень корупції та контрабанди порівняно з країнами ЄС	Впровадження заходів з боротьби з корупцією та зміцнення інституційної спроможності. Підвищення рівня прозорості та підзвітності податкових органів (публікування інформації в відкритому доступі з залученням громадськості). Боротьба з корупцією починаючи з найвищих ланок держави, спонукаючи до довіри з боку громадян. Інформаційні заходи щодо наслідків контрабандистських та корупційних дій. Зміцнення інституційної спроможності. Підвищення ефективності правоохоронних органів, судової системи та інших державних установ, які займаються боротьбою з корупцією та контрабандою. Сприяння захисту прав інтелектуальної власності, а саме гармонізація законодавства щодо інтелектуальної власності та боротьби з контрафактними товарами відповідно до стандартів ЄС.
Недосконала процедура адміністрування податків	Впровадження інформаційних технологій для автоматизації процесів адміністрування податків, що може спростити збір, обробку та аналіз фінансової інформації, зменшити кількість людських помилок та підвищити ефективність контролю за податковими зобов'язаннями. Розвиток мобільних додатків. Робота над законодавством в питанні його спрощенні та усуненні колізій.
Нестабільне законодавство	Відсутність чітких та стабільних норм у законодавстві створює труднощі у тлумаченні законів та має негативний вплив на платників податків. Впровадження нових правил

	без достатнього часу для їх засвоєння та прийняття законів, які суперечать один одному збільшує складнощі при виконанні податкових зобов'язань. Вирішити це питання можна шляхом залучення кваліфікованих експертів (таких як юридичний консорціум) та впровадженням консультацій зі стейкхолдерами. Залучати заінтересовані сторони, такі як бізнес, громадські організації та експерти, до процесу розробки нового законодавства для врахування різноманітних потреб та перспектив.
Тривалий процес - підготовки податкової звітності та сплати податків	Спрощення податкового законодавства. Зменшення обсягу податкової звітності. Підвищення рівня автоматизації податкових процесів. Підвищення рівня податкової культури. Впровадження електронної подачі податкових декларацій та сплати податків. Підвищення кваліфікації податкових службовців. Проведення інформаційних кампаній для підвищення рівня податкової культури.
Адміністративний тиск на бізнес	Дерегуляція. Скорочення кількості правил та процедур, які бізнес повинен виконувати. Реформа бюрократичної системи. Уряд повинен зробити бюрократичну систему більш ефективною та менш громіздкою. Зменшення кількості ліцензій, дозволів і інших регуляторних вимог, необхідних для започаткування та ведення бізнесу.
Недосконала та незрозуміла процедура отримання статусу АЕО	Пропонується спростити процедуру надання статусу Автономного економічного оператора шляхом зменшення кількості критеріїв відбору. А також посилити інформаційну кампанію для більшої залученості громадян.
Структура податкової системи не відповідає стандартам розвинених країн	Наразі спостерігається висока залежність державного бюджету від непрямих податків, таких як ПДВ та акцизні збори, що часто призводить до регресивного розподілу податкового тягаря, важчого для менш заможних верств населення. При цьому податок на прибуток підприємств становить близько 10% всіх податкових надходжень, що значно нижче, ніж у розвинених країнах. Рекомендації полягають у тому аби знизити частку ПДВ у структурі податкових надходжень та підвищити частку податку на прибуток підприємств. Спростити податкове законодавство та зробити систему більш прогресивною зі збільшенням її прозорості і справедливості. А також підвищити рівень податкової культури.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Отже, удосконалення митних та податкових аспектів євроінтеграції України є важливим завданням, яке потребує комплексного підходу. Модернізацію потрібно проводити не по одному напрямку, а охоплюючи широкий спектр проблем. Основні напрямки удосконалення митних та податкових аспектів євроінтеграції України полягають у

гармонізації митного та податкового законодавства з законодавством ЄС, підвищенні ефективності діяльності митних та податкових органів, роботі над проблемними аспектами та приведенні українського законодавства до усіх норм та вимог Європейського Союзу зі значними помітними змінами для населення. Впровадження в ході дослідження запропонованих заходів, спрямованих на гармонізацію українського митного та податкового законодавства з законодавством ЄС, дозволить створити сприятливі умови для торгівлі та інвестицій, а також підвищити конкурентоспроможність української економіки та збільшити обсяги торгівлі між Україною та Європейським Союзом.

Література

1. Податковий індекс 2023: Звіт Європейської Бізнес Асоціації. *Європейська Бізнес Асоціація: вебсайт*. 2023. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/EBA_Tax_Index_2023-UKR.pdf (дата звернення: 11.05.2024).

2. Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС). *Урядовий портал*. 308 с. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit_UA.pdf (дата звернення: 11.05.2024).

3. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік. *Урядовий портал*. 102 с. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik.pdf (дата звернення: 11.05.2024).